

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 13 stycznia 2016 r.

Pozycja 5

POSTANOWIENIE z dnia 2 kwietnia 2015 r. Sygn. akt Ts 13/14

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Maria Gintowt-Jankowicz,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej Ł.S. w sprawie zgodności:

art. 573 § 2 w związku z art. 451 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.) z art. 65 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 i w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 13 stycznia 2014 r. (data nadania) Ł.S. (dalej: skarżący) wystąpił o zbadanie zgodności art. 573 § 2 w związku z art. 451 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.; dalej: k.p.k.) z art. 65 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 i w związku z art. 2 Konstytucji, w zakresie, w jakim nie określa kryteriów wyboru adwokata, który zostaje wyznaczony przez sąd na obrońcę z urzędu.

Skargę konstytucyjną sformułowano w związku z następującą sprawą. Sąd Rejonowy dla W. postanowieniem z października 2013 r. w sprawie o wyrok łączny ustanowił dla skazanego, na podstawie art. 573 § 2 w związku z art. 451 k.p.k., obrońcę z urzędu z listy adwokatów Sądu Okręgowego w W. w celu należytego reprezentowania uprawnień skazanego. Postanowienie to doręczono skarżącemu 16 października 2013 r.

W skardze konstytucyjnej skarżący zarzucił, że art. 573 § 2 w związku z art. 451 k.p.k. – w zakresie, w jakim nie określa kryteriów wyboru adwokata, który zostaje wyznaczony przez sąd na obrońcę z urzędu – narusza wolność wykonywania zawodu w związku z zasadą równości wobec prawa oraz zasadą rządów prawa (art. 65 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 i art. 2 Konstytucji).

Skarżący zaznaczył, że obowiązek świadczenia pomocy prawnej z urzędu stanowi niewątpliwie jeden z elementów wykonywania zawodu adwokata. Adwokaci ze względu na swoją wiedzę i umiejętności są bowiem grupą zawodową odpowiednio wykwalifikowaną do

udzielania pomocy prawnej. Nie może to jednak oznaczać – w ocenie skarżącego – dyskrecjonalności w nakładaniu obowiązku świadczenia tej pomocy.

Skarżący podkreślił, że stosunek obrończy powstaje na zasadzie publicznoprawnego przymusu. Adwokat nie ma bowiem żadnego wpływu na nawiązanie tego stosunku. Przy czym okolicznością szczególnie istotną w tym przypadku jest to, że przepisy nie określają żadnych kryteriów – jak choćby kolejność na liście adwokatów – którymi powinien kierować się sąd przy wyznaczaniu w danej sprawie adwokata spośród wszystkich adwokatów prowadzących praktykę w obszarze właściwości sądu. Według skarżącego zaskarżona regulacja k.p.k. pozwala tym samym na „dowolny wybór danego adwokata spośród wielu innych do prowadzenia sprawy z urzędu”, co stanowi nieuzasadnioną ingerencję w wolność wykonywania zawodu.

Przez wynikającą z art. 65 ust. 1 Konstytucji wolność wykonywania zawodu należy rozumieć bowiem możliwie szeroki zakres swobody przy podejmowaniu szczegółowych decyzji dotyczących dokonywania czynności w ramach danego zawodu. W odniesieniu do zawodu adwokata oznacza to – zdaniem skarżącego – możliwość podjęcia w granicach określonych w prawie o advokaturze samodzielnej decyzji w kwestii prowadzenia danej sprawy. W przypadku pomocy prawnej udzielanej z urzędu adwokat nie ma zasadniczo wpływu na to, jaka sprawa i kiedy zostanie mu wyznaczona ani jakie otrzyma za nią wynagrodzenie. Skarżący wskazał, że nie kwestionuje ograniczeń związanych z wykonywaniem zawodu adwokata i świadczeniem pomocy prawnej z urzędu za wynagrodzenie określone w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności advokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r. poz. 461), zaznaczył jednak, że w państwie prawa ograniczenia te powinny dotyczyć wszystkich członków advokatury w równym stopniu i wedle jasno określonych kryteriów.

Brak tych kryteriów i w konsekwencji uznaniowość sądów przy wyznaczaniu obrońców z urzędu nie tylko narusza wolność wykonywania zawodu adwokata w kontekście zasady równości oraz państwa prawa, ale – jak podkreśla skarżący – rzutuje również na wizerunek władzy sądowniczej.

Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z października 2014 r. skarżący został wezwany do uzupełnienia braków formalnych skargi i doręczenia pisma o wyznaczeniu go na obrońcę z urzędu. Pismem z października 2014 r. skarżący uzupełnił braki formalne skargi.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

Skarga konstytucyjna jest szczególnym środkiem ochrony konstytucyjnych wolności lub praw, którego rozpatrzenie zostało uwarunkowane spełnieniem przesłanek wynikających zarówno z art. 79 ust. 1 Konstytucji, jak i z przepisów ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.; dalej: ustawa o TK). Celem wstępnej kontroli skargi konstytucyjnej jest stwierdzenie dopełnienia przez skarżącego wszystkich przesłanek skargi konstytucyjnej, jak również przesądzenie, że sformułowane w niej zarzuty niekonstytucyjności kwestionowanych przepisów nie są oczywiście bezzasadne (art. 36 ust. 3 ustawy o TK).

W myśl art. 79 ust. 1 Konstytucji każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, zakwestionować zgodność z Konstytucją przepisów ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie których sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego prawach lub wolnościach albo o obowiązkach określonych w Konstytucji. Zgodnie z art. 47 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK skarżący jest zobligowany do dokładnego określenia przedmiotu wnoszonej skargi, a więc

przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego orzeczono ostatecznie o jego konstytucyjnych wolnościach lub prawach. W konsekwencji skarżący może uczynić przedmiotem zaskarżenia wyłącznie przepisy wykazujące podwójną kwalifikację – prowadzące do naruszenia konstytucyjnych wolności lub praw skarżącego i stanowiące jednocześnie podstawę ostatecznego orzeczenia wydanego w indywidualnej sprawie skarżącego przez sąd lub organ administracji publicznej. Przy czym naruszenie to nie może być jednak konsekwencją błędnego zastosowania zaskarżonego przepisu, czy też braku określonej regulacji prawnej. Takie naruszenie nie korzysta bowiem z ochrony przewidzianej w trybie skargi konstytucyjnej.

Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że analizowana skarga konstytucyjna nie spełnia powyższej przesłanki.

Skarżący zarzucił niekonstytucyjność art. 573 § 2 w związku z art. 451 k.p.k. w zakresie, w jakim nie określa kryteriów wyznaczenia przez sąd obrońcy z listy adwokatów. Należy zauważyć, że zakwestionowana regulacja dotyczy instytucji wyroku łącznego. W myśl art. 573 § 2 k.p.k. przy wyroku łącznym stawiennictwo osobiste skazanego nie jest obowiązkowe, chyba że sąd postanowi inaczej. Odpowiednio stosuje się art. 451 k.p.k., zgodnie z którym sąd odwoławczy, na wniosek oskarżonego pozbawionego wolności, zarządza sprowadzenie go na rozprawę, chyba że uzna za wystarczającą obecność obrońcy. O prawie złożenia wniosku należy pouczyć oskarżonego. Jeżeli sąd nie zarządza sprowadzenia oskarżonego, który nie ma obrońcy, wyznacza obrońcę z urzędu.

Trybunał podkreśla, że istotą zakwestionowanych przepisów jest zagwarantowanie skazanemu ochrony jego praw w przypadku, gdy sąd uznaje, że sprowadzenie skazanego na rozprawę nie jest konieczne. Norma ta ma zatem na celu zapewnienie należytego reprezentowania skazanego i jego praw na rozprawie. Artykuł 573 § 2 w związku z art. 451 k.p.k. nie dotyczy natomiast sposobu wyznaczania obrońcy. Tym samym nie ma związku między treścią zakwestionowanej regulacji – odnoszącą się do reprezentowania praw skazanego podczas rozprawy w sprawie wyroku łącznego – a zarzutami skarżącego dotyczącymi braku kryteriów wyznaczania przez sąd obrońców z listy adwokatów.

Trybunał zwraca uwagę, że niewystępowanie tego związku świadczy również o tym, że kwestionując brak uregulowania w art. 573 § 2 w związku z art. 451 k.p.k. – kryteriów wyznaczania obrońców z listy adwokatów, skarżący przedstawił zarzut dotyczący zaniechania ustawodawczego. Badanie takich zaniechań oraz stwierdzanie naruszenia Konstytucji przez zaniechanie prawodawcze nie mieści się w zakresie właściwości Trybunału Konstytucyjnego, co jednoznacznie wynika z art. 188 pkt 1-3 Konstytucji. Ewentualne wypełnianie treścią normatywną zaniechań ustawodawczych jest natomiast zadaniem władzy ustawodawczej. Trybunał Konstytucyjny nie może w takich sytuacjach uzupełniać obowiązującego stanu prawnego.

Biorąc powyższe pod uwagę, Trybunał stwierdza, że skarga konstytucyjna nie spełnia przesłanki art. 79 ust. 1 Konstytucji i art. 49 w związku z art. 47 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK, co przesądza o konieczności odmowy nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

Na marginesie Trybunał przypomina, że ustawą z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r. poz. 1247, ze zm.; dalej: ustawa zmieniająca) dodano art. 81a k.p.k., który stanowi: „§ 1. Obrońca z urzędu wyznaczany jest z listy obrońców. § 2. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, sposób zapewnienia oskarżonemu korzystania z pomocy obrońcy z urzędu, w tym sposób ustalania listy obrońców udzielających pomocy prawnej z urzędu, sposób wyznaczania obrońcy udzielającego pomocy prawnej z urzędu oraz sposób kontaktu z obrońcą w sprawach pilnych, mając na uwadze konieczność zapewnienia prawidłowego toku postępowania oraz prawidłowej realizacji prawa do obrony”. Ustawa ta wejdzie w życie z dniem 1 lipca 2015 r.

Niezależnie od powyższego Trybunał postanowił wskazać na pozostałe braki formalne wniesionej skargi.

Trybunał przypomina, że zgodnie z art. 47 ust. 1 pkt 2 ustawy o TK skarga powinna zawierać wskazanie, jakie konstytucyjne wolności lub prawa i w jaki sposób – zdaniem skarżącego – zostały naruszone. Obowiązek precyzyjnego wskazania przez skarżącego naruszonych praw lub wolności wynika wprost z zasady wyrażonej w art. 66 ustawy o TK, zgodnie z którą Trybunał, orzekając, jest związany granicami wnoszonej skargi. Należy jednocześnie podkreślić, że prawidłowe wykonanie powyższego obowiązku polega nie tylko na wskazaniu przepisów konstytucyjnych, które – w przekonaniu skarżącego – zostały naruszone przez kwestionowaną regulację, ale również na uprawdopodobnieniu postawionych zarzutów niekonstytucyjności. W przypadku zaś, gdy sformułowane w skardze zarzuty wobec kwestionowanej regulacji „choćby w najmniejszym stopniu nie uprawdopodobniają negatywnej jej kwalifikacji konstytucyjnej”, skarga konstytucyjna jest oczywiście bezzasadna (zob. postanowienie TK z 12 lipca 2004 r., Ts 32/03, OTK ZU nr 3/B/2004, poz. 174).

Sytuacja taka ma miejsce w rozpoznawanej skardze konstytucyjnej. Skarżący zarzucił naruszenie art. 65 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 oraz art. 2 Konstytucji. Zdaniem skarżącego brak wskazania kryteriów, które określałyby sposób wyznaczania adwokatów z listy adwokatów, narusza wolność wykonywania zawodu oraz nie gwarantuje równości, co – w jego ocenie – jest niedopuszczalne w państwie prawa.

Trybunał stwierdza, że zarzut ten w najmniejszym stopniu nie uprawdopodobnia negatywnej kwalifikacji konstytucyjnej zaskarżonej normy. Skarżący nie przedstawił bowiem żadnych argumentów, które wskazywałyby, że sposób wyznaczania przez sąd z listy adwokatów skutkuje ingerencją w wolność wykonywania zawodu.

W tym stanie rzeczy należało odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.